

Ook al ogen Friesland, Groningen en Drente vlak en nat, toch hebben de van huis uit diep onder de grond levende dassen deze provincies bewoond. In Groningen en Drente had men zelfs een aparte naam voor de das: 'greef' en men noemde zijn burcht 'grevenberg' of 'dassenhorst'. Oude toponiemen prijken nog op de kaart: te noemen zijn de Grevenberg bij Oosterheselen, de Dassenakker bij Balloo en het Dassenbroekje bij Anloo.

DASSEN IN NOORD-NEDERLAND *J. J. Dirkmaat*

Volgens onderzoeken uit 1960 en 1980 (1, 2) zag de verspreiding van de das in de drie noordelijke provincies er vroeger als volgt uit: beginnend in het oosten bezat de das burchten in Sellingen, Vlagtwedde en Ter Apel; meer westwaarts bevolkte hij de Hondsrug gevolgd door een dunne verspreiding in de grote Drentse boswachterijen. Weer dichterbij was de verspreiding rond Norg en Rolde, en ook de hoge wallen en zandgronden langs de Linde, de Tjonger en het Koningsdiep werden door dassen bewoond. Dit verspreidingsgebied eindigde abrupt bij Heerenveen in het noorden, bij Wolvega in het midden en bij Oldemarkt in het zuiden.

Verder westelijk bevonden zich bij St. Nicolaasga enkele dassenburchten, waarna in Gaasterland tot aan de kust van het IJsselmeer de verspreiding weer een hoogtepunt bereikte. Voorts blijkt uit vangsten en geregistreerde verkeersslachtoffers dat tussen deze gebieden frequent contact bestond via zwervers.

Ook in Noord-Groningen en Friesland kwamen zwerfende exemplaren om het leven. Onduidelijk is of in het elzenhagen- en houtwallenlandschap op de Fries-Groningse grens dassen hebben geleefd.

Zowel het rapport uit 1960 als dat uit 1980, zij het in mindere mate, maakt gewag van een sterke vervolging door de mens. In de eerste helft van deze eeuw heeft deze vervolging er toe geleid dat de das vrijwel geheel van de kaart werd geveegd. In 1960 kwam de das nauwelijks meer voor. Het uitzetten van dassen in het begin van de jaren '60, met name in Gaasterland heeft er toe bijgedragen dat de das voor het Noorden van het land is behouden. Zoals het zich nu laat aanzien komt de das wat betreft Friesland weer voor in Gaasterland, St. Nicolaasga en in de omgeving van Oldeberkoop.

In Drente bevinden zich enkele burchten in de bossen tussen Assen en Emmen en zuidelijker bij Zuidwolde. In Groningen is de das

In Gaasterland zijn dassen uitgezet.

als standwild echter totaal verdwenen. Het gaat dus om enkele geïsoleerde burchten en clusters van burchten die, en dat is bemoedigend, de laatste jaren een lichte groei laten zien.

Alles bij elkaar telt het Noorden tussen de vijftiengint en dertig burchten met grofweg geschat een honderdtal bewoners.

Beleid

Terwijl in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland, samen goed voor zo'n 400 burchten, hard gewerkt wordt aan beheersplannen voor de dassenpopulatie door speciaal hiertoe ingestelde 'beheersoverleggen dassen', blijft het in het Noorden relatief stil. Van een beleidsmatige aanpak is in geen van de drie provincies sprake. Er wordt slechts ad hoc ingegrepen, als bijvoorbeeld een dassenburcht onverhoopt bedreigd wordt door aanleg van een weg of golfbaan. Dat is jammer: al lijkt het met een beetje ad hoc bijsturen met de das redelijk goed te gaan, toch gaan er te veel dassen verloren. De huidige schamele groei van de stand zou vele malen sterker kunnen zijn wanneer de 'expansie' niet dood liep op wegen en kanalen, waar nu veel uitzwermende dassen sneuvelen.

De wegen zijn nergens ondertunneld en de kanalen met hun steile oevers zijn moordkuilen. Het is triest te moeten constateren dat beleidsmakers pas iets ondernemen wanneer een nieuwe bedreiging wordt aangelegd. Dan treft men maatregelen in de vorm van een tunneltje hier en een wildtrapje daar.

Eveneens triest is dat deze schadebeperkende maatregelen worden getroffen zonder duidelijke visie ten aanzien van de mogelijke en wenselijke ontwikkelingen in de dassenverspreiding.

Het streven dient te zijn, daar waar het landschap geschikt is, de das zijn rol in het ecosysteem te laten spelen. De Tweede Kamer heeft in 1984 immers een beleidsplan, waarin dat streven in grote lijnen is aangegeven, aangenomen. Deze doelstelling valt echter niet te realiseren door alles op zijn beloop te laten. Een rekensommetje leert dat alleen in Gaasterland de afgelopen tien jaar zeker 300 jongen zijn geboren. Laat de helft nodig zijn geweest binnen de eigen populatie, dan resteren er nog 150 dieren om elders iets leukers op te bouwen.

In Friesland heeft dit echter tot één nieuwe vestigingsplaats buiten Gaasterland geleid. Wat een verspilling!

Een gericht beleid van alle betrokken instanties, zoals in de zuidelijke provincies gebeurt, kan dit verlies van kostbare dassenlevens voorkomen. Met name in Noord-Brabant en Gelderland werken er organisaties als Landbouwschap, provinciale overheid, waterstaat, provinciale landschappen, particuliere natuurbescherming en de provinciale directie van het Ministerie van Landbouw en Visserij aan en vanuit duidelijke visies. Voor de noordelijke provincies zou dit kunnen betekenen:

- opnemen van het dassenbelang in landinrichtingsprojecten;
- ondertunnelen van nieuw aan te leggen en bestaande wegen in het huidige en potentiële verspreidingsgebied alsmede in migratiezones;
- gericht oplossen van knelpunten bij kanalen;
- aanleggen van landschapsstructuren die dassen veilig tussen clusters van burchten en nieuwe gebieden kunnen voeren (ekologische infrastructuur);
- gericht beheer van bossen en landschapselementen waarin burchten zijn gelegen of kunnen worden verwacht;
- benaderen van wildbeheereenheden (jagersverbanden) voor toezicht en biotoopverrijkende maatregelen voor dassen (subsidie mogelijk via jachtfonds);
- inpassing in Streek- en bestemmingsplannen van door alle betrokkenen vastgestelde beschermingsplannen voor de das;
- herintroductie van dassen in gebieden die op zichzelf groot genoeg zijn voor een levensvatbare populatie en die niet vanuit bestaande populaties kunnen worden bereikt.

Wanneer zo gericht gewerkt wordt aan een herstel van de das in de Drentse, Friese en Groningse natuur is er plaats voor zeker nog eens 100 grevenburchten.

Het wachten is op provinciale dassenberaden die het belooft en duidelijk omschreven beleid van de Rijksoverheid provinciaal gaan vertalen. De Vereniging Das & Boom doet mee! ●

Literatuur

- 1 A. van Wijngaarden en J. van de Peppel, *De Das, Meles meles (L) in Nederland*. 1984
- 2 J. Wiertz en J. Vink, *Inventarisatierapport over de das in Nederland*. 1980-1980
- 3 *Beheersbeleid dassen*. Ministerie van Landbouw en Visserij. 1984

Vereniging Das & Boom. Vereniging tot behoud van de inheemse marterachtigen en hun leefgebieden. Rijkstraatweg 174, 6573 DG Beek-Ubbergen, tel. 06595-42294.